

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

S2025/01126

Yttrande över SOU 2025:63 *Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens*

Kommunal vill med anledning av rubricerat betänkande framföra följande synpunkter:

Inledning

Kommunals uppgift är att tillvarata medlemmarnas intressen på arbetsmarknaden och i samhällslivet i övrigt. Förbundet ska bland annat verka för en samhällsutveckling som stärker allas lika värde, social rättvisa, generell välfärdspolitik, full sysselsättning och jämställdhet mellan kvinnor och män.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 19 oktober 2023 att tillsätta en särskild utredare med uppdraget att analysera vilka förändringar som kan behövas i regelverk och strukturer när det gäller reglerade yrken, specialistkompetenser och specialistutbildningar samt vidareutbildning och fortbildning inom hälso- och sjukvården och tandvården för att möta de utmaningar som dessa verksamheter står inför. Syftet var bland annat att identifiera och analysera vilka behov av särskild kompetens som finns inom hälso- och sjukvården och tandvården med utgångspunkt i en förstärkt patientsäkerhet (dir. 2023:148).

Utredningen har haft i uppgift att:

- bedöma hälso- och sjukvårdens och tandvårdens eventuella behov av yrkesreglering för nya yrkesgrupper och vid behov lämna förslag på sådan reglering,
- bedöma det eventuella behovet av reglerad specialistkompetens eller specialistutbildning för fler legitimerade yrkesgrupper – nya eller befintliga – och vid behov lämna förslag på sådan reglering,
- kartlägga befintliga möjligheter till vidareutbildning för reglerade yrkesgrupper,
- analysera behovet av förändringar i hur kvaliteten i vidareutbildningar säkerställs, och
- bedöma om det är lämpligt att införa krav på kontinuerlig fortbildning för vissa legitimerade yrkesgrupper.

Här väljer Kommunal att ta ställning till de aspekter av förslagen i betänkandet som har betydelse för arbetsvillkoren för medlemmarna i Kommunal, främst undersköterskor, skötare och medicinska foterapeuter.

Den nu aktuella utredningens förslag

I dagsläget har reglerade yrkesgrupperna inom hälso- och sjukvården och tandvården olika möjligheter till vidareutbildning efter grundutbildningen. Tre yrkesgrupper har författningsreglerad vidareutbildning i dag: läkare, sjuksköterskor och tandläkare. Övriga yrkesgrupper saknar författningsreglerade vidareutbildningar. Några har vidareutbildningar som

Kommunal.

saknar statlig reglering, men som organiseras av respektive yrkesorganisation, professions- eller fackförbund. 13 reglerade yrken inom hälso- och sjukvården och tandvården saknar reglerad vidareutbildning eller specialistordningar enligt respektive yrkesorganisation, professions- eller fackförbund: apotekare, receptarier, audionomer, barnmorskor, biomedicinska analytiker, hälso- och sjukvårdskuratorer, kiropraktorer, optiker, ortopedingenjörer, naprapater, psykoterapeuter, röntgensjuksköterskor och undersköterskor.

Även om undersköterskor inte ingår i utredningens uppdrag gällande författningsreglerad vidareutbildning, pekar utredningen på att det föreligger ett tydligt behov av specialistundersköterskor inom nära vård och kommunal hälso- och sjukvård, enligt representanter för arbetsgivare. Kommunal anser att behovet även finns och är växande inom den regionfinansierade hälso- och sjukvården.

Utredningen finner att det i dagsläget saknas förutsättningar för att införa författningsreglerade vidareutbildningar inom högskolan för fler vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå. Detta mot bakgrund av dagens resurstilldelningssystem till lärosätena. Utredningen menar att en liknande modell som i skolans värld, där Skolverket genomför "Lärarlyftet", skulle kunna vara ett bra tillvägagångssätt. Lärarlyftet innebär att Skolverket köper utbildningar från lärosäten, likt uppdragsutbildningar, och statsbidrag täcker en del av lärarnas löner under studietiden. Systemet möjliggör långsiktig planering för både arbetsgivare och lärosäten, vilket har visat sig vara framgångsrikt. Med detta som förebild föreslår utredningen ett "Vårdprofessionslyft" – en ny ordning där staten, genom en myndighet (förslagsvis Socialstyrelsen), köper vidareutbildningar från lärosäten som uppdragsutbildning. Arbetsgivaren anmäler sitt behov, och den yrkesverksamma får en utbildningsanställning där han eller hon arbetar 50 procent och studerar på halvfart. Staten står för utbildningskostnaden och arbetsgivaren ansöker om statsbidrag för lönekostnader. För vårdprofessionerna innebär detta att de inte behöver gå ned i lön och ta tjänstledigt, samtidigt som utbildningen blir mer integrerad i det kliniska arbetet. Arbetsgivarna får en förbättrad möjlighet att planera och påverka sin kompetensförsörjning, och utbilda den personal som behövs. På sikt förutspår utredningen att detta kan bidra till att fler väljer att vidareutbilda sig, något som är avgörande för att vården ska kunna möta framtida behov. Utredningen föreslår att en ytterligare utredning bör få i uppdrag att ta fram en ny ordning för vidareutbildning av vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå. Kommunal tillstyrker förslaget och anser att detta bör självklart även gälla hälso- och sjukvårdens näst största yrkesgrupp undersköterskor, samt skötare och medicinska foterapeuter. Kommunal menar i linje med utredningens förslag att ett lagstadgat krav på regelbunden fortbildning skulle höja vårdens kvalitet, stärka patientsäkerheten och bidra till tryggare och mer jämlik yrkesutövning. Det skulle även främja bättre kompetensfördelning samt säkrare och effektivare vård.

Trots existerande regler och styrdokument saknas ofta praktiska möjligheter till regelbunden fortbildning. Därför föreslås en lagändring i patientsäkerhetslagen (PSL) som förtydligar vårdgivarens ansvar att identifiera utbildningsbehov och ge personalen tid och resurser för fortbildning. Utredningens förslag omfattar all hälso- och sjukvårdspersonal enligt PSL. Fortbildningen ska vara en del av det systematiska patientsäkerhetsarbetet och omfattningen av utbildningsbehovet kopplas till kravet på god vård enligt HSL och TVL. Regelbunden fortbildning är avgörande för patientsäkerheten och för att vården ska hålla hög kvalitet över tid. Vårdgivare ska ta fram rutiner för att identifiera utbildningsbehov, exempelvis genom medarbetarsamtal. Kommunal tillstyrker förslaget.

Utredningen föreslår utöver att det införs en uttrycklig skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal att regelbundet ta del av fortbildning, genom införandet av en ny bestämmelse i PSL. Syftet är att tydliggöra det personliga ansvaret att upprätthålla och uppdatera sina kunskaper och färdigheter

för att kunna arbeta i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Kommunal tillstyrker förslaget.

Utredningen föreslår att vårdgivare ska dokumentera vilka möjligheter som getts för hälso- och sjukvårdspersonalens fortbildning, samt dess resultat, i den årliga patientsäkerhetsberättelsen. Kommunal tillstyrker förslaget.

Särskilt om förslag om skyddad yrkestitel för medicinska fotterapeuter

Kommunal organiserar regionanställda medicinska fotterapeuter som tar hand om patienter med mest komplexa behov, inte minst med fotkomplikationer vid diabetes, svårläkta sår och ortopedtekniska hjälpmedel. Medicinska fotterapeuter behandlar patienter som lider av problem i de nedre extremiteterna på grund av sjukdom till exempel diabetes, psoriasis, ledgångsreumatism eller cirkulationsrubbingar. De jobbar i nära samarbete med andra yrkesgrupper och har ett direkt patientansvar och utför självständiga bedömningar och behandlingar. Utbildningarna varierar i dag från några veckor till 1,5 år, där endast yrkeshögskoleutbildningen vid Myndigheten för yrkeshögskolan kvalitetsgranskas och står under tillsyn. Eftersom utbildningarnas innehåll och längd varierar kraftigt, leder det till att personer med olika grad av kompetens kan använda yrkestiteln, vilket utgör en risk för patientsäkerheten.

Utredningen föreslår en skyddad yrkestitel för medicinska fotterapeuter för att uppnå målet med ökad patientsäkerhet. Utredningen bedömer att Myndigheten för yrkeshögskolan bör meddela föreskrifter om vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser som medicinska fotterapeuter ska ha uppnått vid utbildningens slut. Utredningen föreslår att ett bevis om rätt att använda yrkestiteln medicinsk fotterapeut ska efter ansökan utfärdas till den som har en yrkeshögskoleexamen i medicinsk fotterapi vid yrkeshögskolan som omfattar 300 yrkeshögskolepoäng eller som har förvärvat motsvarande kompetens. Ytterligare föreslår utredningen att Socialstyrelsen ska få meddela föreskrifter om vilken kompetens som ska anses motsvara en yrkeshögskoleexamen i medicinsk fotterapi som omfattar 300 yrkeshögskolepoäng och ger rätt att använda yrkestiteln medicinsk fotterapeut. Bestämmelserna om skyddad yrkestitel för medicinska fotterapeuter föreslås träda i kraft den 1 september 2029. Den som är tillsvidareanställd med yrkestiteln medicinsk fotterapeut eller är enskild yrkesutövare med en enskild näringsverksamhet inom medicinsk fotvård när de nya reglerna om skyddad yrkestitel för medicinska fotterapeuter träder i kraft, den 1 september 2029, ska få fortsätta använda yrkestiteln, trots att han eller hon saknar bevis om rätt att använda yrkestiteln, dock längst fram till den 31 december 2035.

Kommunal välkomnar förslaget och anser att yrkeshögskoleexamen i medicinsk fotterapi vid yrkeshögskolan som omfattar 300 yrkeshögskolepoäng bör ge rätt att använda yrkestiteln medicinsk fotterapeut. Förkunskapskravet för att gå YH-utbildningen bör vara skyddad yrkestitel undersköterska. En skyddad yrkestitel kommer att bidra till en förbättrad patientsäkerhet och tydliggöra yrkesrollen för den livsviktiga yrkesgruppen medicinska fotterapeuter. En skyddad yrkestitel för medicinska fotterapeuter kommer även att underlätta regionernas kompetensförsörjning och kommunernas kravställning vid upphandling av fotvård.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Malin Ragnegård
Förbundsordförande

Mari Huupponen
Utredare